GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2017 m. sausio 10 d.[1]

Byla C-529/15

Gert Folk
prieš
Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark

(Verwaltungsgerichtshof (Aukščiausiasis administracinis teismas, Austrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Direktyva 2004/35/EB — Atsakomybė už aplinkos apsaugą — Hidroelektrinės eksploatavimas — Leidimas ir eksploatavimas iki direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpio — Taikymo sritis laiko atžvilgiu — Žalos aplinkai, susijusios su vandeniu, apibrėžtis — Nacionalinės teisės išimtis dėl žalos, kurią apima leidimas — Išimtis dėl neigiamo poveikio, kai taikoma Direktyvos 2000/60/EB 4 straipsnio 7 dalis — Teisė kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais — Teisė į peržiūros procedūras — Asmenys, kurie paveikti arba gali būti paveikti“

I – **Įvadas**

1. 1998 m. buvo išduotas leidimas prie Miurco upės Austrijoje statyti hidroelektrinę. Ji veikia nuo 2002 m. Dr. G. Folk (toliau – pareiškėjas) turi leidimą žvejoti abiejuose upės krantuose pasroviui nuo elektrinės. Pareiškėjo teigimu, dėl elektrinės eksploatavimo atsiranda reikšmingų pasikartojančių trumpalaikių vandens lygio svyravimų. Todėl kai kurie vandens apsemti plotai gana greitai išdžiūsta. Ištekėjimo kanalai atskiriami nuo upės srovės, tad smulkios žuvys ir mailius negali plaukti pasroviui. Žuvys žūva.

2. Pareiškėjas kompetentingoms institucijoms pateikė skundą. Tačiau skundas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad elektrinė eksploatuojama gavus leidimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas – Austrijos *Verwaltungsgerichtshof* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Austrija) – užduoda klausimus dėl trijų aspektų. Pirmasis susijęs su Direktyvos 2004/35/EB (toliau – Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva, AAAD)[2] taikymo sritimi laiko atžvilgiu. Antrasis – su tuo, ar žalos aplinkai apibrėžtis Austrijos teisėje atitinka AAAD, nes vandens srityje jai nepriskiriama jokia žala, kurią „apima leidimas“. Be to, nacionalinis teismas klausia, koks yra Direktyvos 2000/60/EB

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL L 143, 2004, p. 56; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 8 t., p. 357) su pakeitimais, padarytais 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/21/EB (OL L 102, 2006, p. 15) ir 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/31/EB (OL L 140, 2009, p. 114).

(toliau – Vandens pagrindų direktyva, VPD)[3] 4 straipsnio 7 dalies vaidmuo „žalos vandeniui“ apibrėžtyje pagal AAAD. Trečiasis aspektas susijęs su tuo, ar nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią leidimą žvejoti turintys asmenys negali kreiptis dėl peržiūros procedūros, yra suderinama su privačių asmenų teise kreiptis į teismą pagal VPD.

II – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

1. Atsakomybės už aplinkos apsaugą direktyva

3. AAAD (pagrindinėje byloje taikomos jos redakcijos) 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje nustatyta, kad „žala aplinkai“ yra „žala vandeniui, kuri daro reikšmingą neigiamą poveikį tų vandenų ekologinei, cheminei ir (arba) kiekybinei būklei ir (arba) ekologiniam potencialui (pajėgumui), apibrėžtam Direktyvoje 2000/60/EB, išskyrus neigiamą poveikį tada, kai taikoma minėtos direktyvos 4 straipsnio 7 dalis“. Tos pačios direktyvos 2 straipsnio 5 punkte numatyta, kad „vandenys“: tai visi vandenys, kuriems taikoma Direktyva 2000/60/EB“.

4. 12 straipsnio „Prašymas imtis veiksmų“ 1 dalyje numatyta:

„Fiziniai arba juridiniai asmenys:

a) kurie paveikti arba gali būti paveikti dėl žalos aplinkai, arba

b) turintys pakankamą interesą priimant aplinkosauginius sprendimus, susijusius su žala, arba, kita vertus,

c) pareiškiantys apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinių pažeidimų kodeksas reikalauja to kaip būtinos sąlygos,

turi teisę pateikti kompetentingai institucijai bet kokius pastebėjimus apie jiems žinomus žalos aplinkai arba tokios žalos neišvengiamos grėsmės atvejus, ir turi teisę prašyti kompetentingos institucijos imtis veiksmų pagal šią direktyvą.

„Pakankamą interesą“ ir „teisės pažeidimą“ apibrėžia valstybės narės.

<…>“

5. AAAD 13 straipsnyje „Peržiūrėjimo procedūros“ nustatyta:

„1. 12 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys turi galimybę kreiptis į teismą arba kitą nepriklausomą ir nešališką visuomeninį organą, kompetentingą peržiūrėti kompetentingos institucijos sprendimų, veiksmų arba neveikimo pagal šią direktyvą procesinį arba materialinį teisėtumą.

2. Ši direktyva nepažeidžia jokių nacionalinės teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių teisę siekti teisingumo, ir reikalaujančių, kad prieš kreipiantis dėl teisminio nagrinėjimo būtų visiškai išnaudotos administracinės patikrinimo (peržiūrėjimo) procedūros.“

3 — 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000, p. 1., 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 275).

6. AAAD 17 straipsnyje „Laikinas taikymas [Taikymas laiko atžvilgiu]“ numatyta, kad ši direktyva netaikoma:

— „žalai, kilusiai dėl emisijos arba įvykio, įvykusio iki 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos,

— žalai, kilusiai dėl emisijos arba įvykio, įvykusio po 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos, jei tokie įvykiai įvyksta dėl konkrečios veiklos, kuri vyko ir pasibaigė iki minėtos datos,

— žalai, jei nuo emisijos arba įvykio, sukėlusio žalą, praėjo daugiau kaip 30 metų.“

2. Vandens pagrindų direktyva

7. VPD 4 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad valstybės narės nepažeidžia šios direktyvos, kai:

„– gera požeminio vandens būklė, gera ekologinė būklė arba atitinkamais atvejais geras ekologinis potencialas nepasiekiamas ir paviršinio vandens ar požeminio vandens telkinio būklei prastėti nesutrukdoma dėl naujų paviršinio vandens telkinio fizinių charakteristikų pakeitimų ar požeminių telkinių vandens lygio pokyčių, arba

– labai gerai paviršinio vandens telkinio būklei suprastėti iki geros būklės nesutrukdoma dėl naujos subalansuotos žmonių veiklos, vykdomos plėtros tikslais,

ir yra tenkinamos visos šios sąlygos:

a) imamasi visų įmanomų priemonių vandens telkinio būklei daromam poveikiui sušvelninti;

b) tokių pakeitimų ar pakitimų priežastys konkrečiai yra nurodytos ir paaiškintos upės baseino valdymo plane, kurio reikalaujama pagal 13 straipsnį, o tikslai patikslinami kas 6 metai;

c) tokių pakeitimų ar pakitimų priežastys yra labai svarbios visuomenės interesams, ir (arba) naujų pakeitimų ar pakitimų nauda žmonių sveikatai, žmonių saugos palaikymui ar subalansuotai plėtrai yra didesnė už naudą, kurią aplinkai ir visuomenei duoda šio straipsnio 1 dalyje nurodytų tikslų pasiekimas; ir

d) dėl techninių galimybių ar per didelių sąnaudų naudos, kurią duoda tokios vandens telkinio modifikacijos ir pasikeitimai, negalima gauti kitais būdais, kurie aplinkos apsaugos atžvilgiu būtų gerokai pranašesni.“

B – *Austrijos teisė*

8. Austrijoje AAAD federaliniu lygmeniu įgyvendinama *Bundes-Umwelthaftungsgesetz* (Federalinis atsakomybės už aplinkos apsaugą įstatymas, toliau – B-UHG)[4]. Pagal B-UHG 4 straipsnio 1 punkto a papunktį „žala aplinkai“ yra bet kokia reikšminga žala vandeniui, t. y. žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį vandenų ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, kaip apibrėžta 1959 m. Vandens įstatyme (*Wasserrechtsgesetz*, toliau – WRG)[5], <…> ir kurios neapima pagal [WRG] išduotas leidimas <…>“.

4 — *BGBl.* I, Nr. 55/2009, 2009 m. birželio 19 d.

5 — *BGBl.* Nr. 215/1959, 1959 m. spalio 16 d., su vėlesniais pakeitimais.

9. Pagal B-UHG 11 straipsnį:

„1. Fiziniai arba juridiniai asmenys, kurių teisės gali būti pažeistos dėl padarytos žalos aplinkai, gali pateikti skundą raštu regiono administracinei institucijai, kurios veiklos teritorijoje padaryta atitinkama žala aplinkai, ir pagal 6 straipsnį ir 7 straipsnio 2 dalį paprašyti imtis veiksmų. <…>

2. „Teisės“ pagal 1 dalies pirmą sakinį yra: <…>

2) kiek tai susiję su vandeniu: pagal [WRG] 12 straipsnio 2 dalį turimos teisės <…>.“

III – **Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai**

10. Bendrovė *Wasserkraftanlagen Mürzzuschlag GmbH* eksploatuoja hidroelektrinę prie Miurco upės, kurios ištekėjimo kanalai sudaro 1 455 m. Pareiškėjas turi leidimą žvejoti abiejuose Miurco upės krantuose maždaug 12 km ruože pasroviui nuo elektrinės.

11. Leidimas eksploatuoti elektrinę išduotas 1998 m. *Landeshauptmann von Steiermark* (Štirijos federalinės žemės vadovas) sprendimu. Ji veikia nuo 2002 m.

12. 2009 m. rugsėjo 29 d. pareiškėjas B-UHG 11 straipsnyje numatyta tvarka pateikė *Bezirkshauptmannschaft Mürzzuschlag* (Miurcušlago regiono administracija) su aplinkosauga susijusį skundą. Jis teigė, kad hidroelektrinė daro didelę žalą aplinkai ir kenkia natūraliai žuvų reprodukcijai. Dėl didelių trumpalaikių vandens lygio svyravimų užliejami plotai greitai išdžiūsta, todėl ištekėjimo kanalai atskiriami nuo upės srovės, o smulkios žuvys ir mailius negali plaukti pasroviui. Dideliuose upės ruožuose nuolat gaišta žuvys. Pareiškėjas teigė, jog taip yra dėl to, kad elektrinėje neįrengtas žuvitakis, ir dėl elektrinės eksploatavimo būdo.

13. *Bezirkshauptmannschaft Mürzzuschlag*, vėliau ir *Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark* (Štirijos federalinės žemės nepriklausoma administracinių bylų kolegija) (toliau – UVS) atmetė pareiškėjo skundą. 2012 m. gegužės 15 d. UVS sprendimas iš esmės buvo grindžiamas tuo, kad *Landeshauptmann von Steiermark* buvo išdavęs leidimą eksploatuoti hidroelektrinę. Sprendime buvo nustatytas ir rezervuarų tūris. Taigi pagal WRG išduotas leidimas apėmė tariamą žalą, todėl pagal B-UHG 4 straipsnio 1 punkto a papunktį žalos aplinkai nėra.

14. Pareiškėjas šį UVS sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – *Verwaltungsgerichtshof* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Austrija). Jis tvirtina, kad B-UHG yra nesuderinamas su AAAD, nes ne kiekvienas pagal WRG išduotas leidimas turėtų apimti išimtį dėl žalos aplinkai.

15. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [AAAD] <…> taikoma ir žalai, kuri atsirado po [AAAD] 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos, tačiau kilo dėl įrenginio (hidroelektrinės), kuriam išduotas leidimas ir kuris pradėtas eksploatuoti iki šios datos, eksploatavimo, o žalą apima pagal teisės aktus vandens srityje išduotas leidimas?

2. Ar pagal [AAAD], visų pirma pagal jos 12 ir 13 straipsnius, draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią leidimą žvejoti turintys asmenys negali kreiptis dėl peržiūros procedūros, kaip ji suprantama pagal [AAAD] 13 straipsnį, dėl žalos aplinkai, kaip ji suprantama pagal direktyvos 2 straipsnio 1 punkto b papunktį?

3. Ar pagal [AAAD], ypač jos 2 straipsnio 1 punkto b papunktį, draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį vandenų ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, nepatenka į sąvoką „žala aplinkai“, kai žalą apima pagal nacionalinio įstatymo nuostatą išduotas leidimas?

4. Jei atsakymas į trečiąjį klausimą būtų teigiamas:

Ar tais atvejais, kai pagal nacionalinės teisės nuostatas išduodant leidimą nepatikrinta, ar laikomasi [VPD] 4 straipsnio 7 dalyje (arba nacionalinės teisės nuostatoje, kuria ši dalis perkelta) įtvirtintų kriterijų, sprendžiant klausimą, ar padaryta žala aplinkai, kaip ji suprantama pagal [AAAD] 2 straipsnio 1 punkto b papunktį, reikia tiesiogiai taikyti [VPD] 4 straipsnio 7 dalį ir patikrinti, ar tenkinami šioje nuostatoje įtvirtinti kriterijai?“

16. Pareiškėjas, Austrijos vyriausybė ir Komisija pateikė rašytines pastabas. Pareiškėjas ir Komisija dalyvavo 2016 m. spalio 19 d. teismo posėdyje.

IV – **Vertinimas**

17. Šios išvados struktūra yra tokia. Pirma, nagrinėsiu AAAD taikymo sritį laiko atžvilgiu (A). Antra, analizuosiu du klausimus, susijusius su apibrėžtimi „žala aplinkai“. Visų pirma nagrinėsiu, ar Austrijos teisėje numatyta išimtis dėl žalos, kurią „apima leidimas“, atitinka AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje įtvirtintą žalos vandeniui apibrėžtį (B). Vėliau bandysiu atsakyti į klausimą dėl šioje apibrėžtyje numatytos išimties dėl „neigiamo poveikio, kai taikoma VPD 4 straipsnio 7 dalis“ (C). Galiausiai aptarsiu leidimo žvejoti turėtojų teisę pateikti skundą (AAAD 12 ir 13 straipsniai) (D).

A – *Dėl pirmojo klausimo – AAAD taikymo srities laiko atžvilgiu*

18. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar AAAD taikoma žalai, padarytai *po* šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę datos, tačiau atsiradusiai eksploatuojant hidroelektrinę, kuriai leidimas buvo išduotas ir kuri pradėta eksploatuoti *iki* šios datos.

19. Valstybės narės turėjo perkelti AAAD į nacionalinę teisę iki 2007 m. balandžio 30 d. (AAAD 19 straipsnio 1 dalis). AAAD 17 straipsnyje numatyti trys patikslinimai dėl laiko, tiksliau – šio termino išimtys. AAAD 17 straipsnio pirmoje įtraukoje, kuri aktuali šios bylos aplinkybėms, numatyta, kad direktyva netaikoma „žalai, kilusiai dėl emisijos arba įvykio, įvykusio iki 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos“.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad leidimas hidroelektrinei buvo išduotas 1998 m., o ji pradėta eksploatuoti 2002 m. Abi šios datos yra ankstesnės nei 2007 m. balandžio 30 d. Tačiau tvirtinama, kad žala padaryta po šios datos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar taikoma AAAD 17 straipsnio pirma įtrauka (į nacionalinę teisę perkelta B-UHG 18 straipsniu). Jam kyla abejonių, kas laikytina „įvykiu“, kiek tai susiję su žala, padaryta eksploatuojant hidroelektrinę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, jeigu „įvykiu“ būtų laikoma hidroelektrinės eksploatacijos pradžia, AAAD nebūtų taikoma.

21. Pareiškėjas tvirtina, kad „įvykis“, dėl kurio daroma žala, nėra elektrinės eksploatacijos pradžia. Tai pasikartojantis įvykis (turbinos sustabdymas), kuris vyksta kelis kartus per metus ir tęsiasi po 2007 m. balandžio 30 d. Austrijos vyriausybė teigia, kad aiškinant 17 straipsnio pirmą įtrauką lemiamas veiksnys yra tai, kada buvo padaryta žala – iki perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos ar jam

pasibaigus. Todėl AAAD taikoma visai žalai, toliau daromai po 2007 m. balandžio 30 d. eksploatuojant elektrinę, kuriai leidimas buvo išduotas ir kuri pastatyta iki šios datos. Komisijos tvirtinimu, iš 17 straipsnio aiškiai matyti, kad žalą sukėlęs „įvykis“ „atsiranda“ dėl „veiklos“, tačiau įvykis nėra tapatus veiklai.

22. Tad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Teisingumo Teismui rašytines pastabas pateikusios šalys siūlo įvairius atitinkamus atskaitos taškus: i) leidimo išdavimo datą; ii) elektrinės eksploatacijos pradžią; ir iii) pavienius (pasikartojančius) įvykius – būtent turbinos sustabdymą, dėl kurio svyruoja vandens lygis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kuris iš šių trijų laiko momentų yra 17 straipsnio pirmoje įtraukoje minimas „įvykis“.

23. Mano manymu, nėra abejonių, kad atitinkamas „įvykis“ yra vienas iš įvykių, priskiriamų prie trečios kategorijos: faktiniai fiziniai upės vandens lygio pokyčiai, kurie yra tiesioginė ir būtina tariamos žalos priežastis.

24. Tai patvirtina Teisingumo Teismo praktika, iš kurios matyti, kad AAAD 17 straipsnio pirma ir antra įtraukos, siejamos su jos 30 konstatuojamąja dalimi, reiškia, jog direktyva taikoma tik žalai, kilusiai dėl emisijos arba įvykio, įvykusio 2007 m. balandžio 30 d. arba vėliau, „jei ši žala kilo dėl veiklos, kuri buvo vykdoma tuo metu arba po šios datos, arba dėl veiklos, kuri buvo vykdoma iki šios datos, tačiau iki jos nebuvo užbaigta“ [6].

25. Taigi AAAD taikoma tiek *besitęsiantiems*, tiek *pasikartojantiems* įvykiams, dėl kurių žala daroma po 2007 m. balandžio 30 d. Nacionalinis teismas, gerai susipažinęs su šia byla, turi nustatyti, kurios rūšies įvykis yra šioje byloje ir ar dėl to nagrinėjama žala patenka į AAAD taikymo sritį laiko atžvilgiu [7]. Iš Teisingumo Teismui pateiktos informacijos atrodytų, kad šioje byloje atitinkamas „įvykis“ yra ne leidimas ar elektrinės eksploatacijos pradžia, o pavieniai atvejai, dėl kurių eksploatuojant elektrinę svyruoja vandens lygis.

26. Tai, kad tariama žala atsiranda eksploatuojant elektrinę, kuriai leidimas buvo išduotas ir kuri pradėta eksploatuoti iki AAAD nustatyto termino, nėra svarbu.

27. AAAD 17 straipsnio pirmoje įtraukoje numatyta išimtis taikoma tik įvykiams, kurie atsitiko iki perkėlimo į nacionalinę teisę datos. Ir, priešingai, ji netaikoma naujiems įvykiams, kurie atsitinka dėl veiklos, pradėtos iki tos datos, o vėliau tęsiamos. Todėl pritariu generalinės advokatės J. Kokott išvadai byloje *ERG ir kt.*: AAAD turi būti taikoma, kai *tęsiant* veiklą, pradėtą dar iki direktyvos įsigaliojimo, po 2007 m. balandžio 30 d. daroma *nauja* žala aplinkai [8].

28. Sistemingas įvairių AAAD straipsnių aiškinimas taip pat patvirtina, kad sąvoka „įvykis“ negali būti tapatinama su sąvoka „veikla“. 2 straipsnio 7 punkte sąvoka „profesinė veikla“ atskirai apibrėžta kaip „bet kokia veikla, vykdoma kaip ūkinė veikla, verslas arba įmonė, nepriklausomai nuo to, ar ji yra privati, viešoji, siekianti arba nesiekianti pelno“. 3 straipsnyje materialinė AAAD taikymo sritis apibrėžta nurodant jos III priede išvardytas „profesinės veiklos“ rūšis, nesvarbu, kada jos buvo pradėtos.

6 — 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas *ERG ir kt.* (C-378/08, EU:C:2010:126, 40 ir 41 punktai); 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas *ERG ir kt.* (C-379/08 ir C-380/08, EU:C:2010:127, 34 punktas); 2010 m. kovo 9 d. Nutartis *Buzzi Unicem ir kt.* (C-478/08 ir C-479/08, nepaskelbta Rink., EU:C:2010:129, 32 punktas) ir 2015 m. kovo 4 d. Sprendimas *Fipa Group ir kt.* (C-534/13, EU:C:2015:140, 44 punktas).

7 — 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas *ERG ir kt.* (C-378/08, EU:C:2010:126, 43 punktas) ir 2010 m. kovo 9 d. Sprendimas *ERG ir kt.* (C-379/08 ir C-380/08, EU:C:2010:127, 36 punktas).

8 — C-378/08, EU:C:2009:650, 67 ir 68 punktai.

29. 17 straipsnyje AAAD taikymo sritis laiko atžvilgiu nustatyta siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir nesudaryti galimybės taikyti direktyvą atgaline data. Šio straipsnio antroje įtraukoje numatyta, kad direktyva netaikoma žalai, kilusiai dėl emisijos arba įvykio, atsitikusio po perkėlimo į nacionalinę teisę datos, tik tada, jei tokie įvykiai atsitinka dėl veiklos, kuri vyko ir pasibaigė iki minėtos datos. Kaip pažymi Komisija, jeigu hidroelektrinės eksploatavimo pradžia – t. y. „veiklos“ pradžia – būtų prilyginama „įvykiui“, AAAD 17 straipsnio antra įtraukta netektų prasmės.

30. Remdamasis išdėstytais samprotavimais manau, kad į pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti taip: AAAD taikoma žalai aplinkai, susijusiai su vandeniu, kuri atsirado tęsiant įrenginio eksploatavimą dėl įvykio, atsitikusio po šios direktyvos 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos, net jeigu leidimas šiam įrenginiui buvo išduotas ir jis pradėtas eksploatuoti iki šios datos.

B – *Dėl trečiojo klausimo – AAAD vartojamos sąvokos „žala vandeniui“ apibrėžties*

31. Pagal B-UHG 4 straipsnio 1 punkto a papunktį žala aplinkai, susijusi su vandeniu, yra bet kokia žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, kaip apibrėžta WRG, ir „kurios neapima pagal [WRG] išduotas leidimas“.

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, ši išimtis reiškia, kad nagrinėjama žala negali būti laikoma žala aplinkai, nes hidroelektrinė veikia pagal leidimą, išduotą remiantis WRG. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar žalos aplinkai, susijusios su vandeniu, apibrėžties išimtis dėl žalos, kurią apima pagal nacionalinę teisę suteiktas leidimas, neprieštarauja AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčiui.

33. Kaip paaiškinsiu toliau, laikausi nuomonės, kad tokia automatinė ir nediskriminacinė išimtis iš tiesų nėra leistina. Tačiau reikėtų iškart pažymėti ir tai, kad šioje išvadoje pateiktas atsakymas susijęs tik su konkrečiu nacionalinio teismo užduotu klausimu. Jis nesusijęs, todėl jokiu būdu nekliudo kitiems žalos aplinkai apibrėžties elementams, kaip antai klausimui, kada neigiamas poveikis yra „reikšmingas“ ir ar jis toks yra.

34. Austrijos vyriausybė teigia, kad B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktis suderinamas su AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčiu. Ji siūlo šią AAAD nuostatą aiškinti atsižvelgiant į VPD. Jos tvirtinimu, pagal WRG leidimas gali būti išduotas tik užtikrinus, kad projektas nepažeidžia bendrojo intereso, t. y. jeigu užtikrinama, kad projektas neturės reikšmingo neigiamo poveikio vandens kokybei ar jo ekologinei būklei. Dėl šios priežasties, Austrijos vyriausybės teigimu, veikla, kuriai yra išduotas leidimas, neturėtų užtraukti atsakomybės.

35. Komisija ir pareiškėjas laikosi kitokios nuomonės. Jų teigimu, B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktyje numatyta išimtis nesuderinama su AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčiu. Jame nenumatyta išimtis dėl žalos, kurią apima leidimas.

36. Pritariu pareiškėjui ir Komisijai. Negalima palaikyti Austrijos vyriausybės pozicijos.

37. AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje nenumatyta bendroji sąvokos „žala aplinkai“ išimtis dėl žalos, kurią apima leidimas. Pagal šią nuostatą galima tik neįtraukti į žalos vandeniui apibrėžtį neigiamo poveikio, kai taikoma VPD 4 straipsnio 7 dalis.

38. Bendroji išimtis dėl žalos, kurią apima leidimas, nustatyta B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktyje, negali būti priskirta prie išimties dėl neigiamo poveikio, numatyto VPD 4 straipsnio 7 dalyje. Austrijos teisėje numatyta išimtis yra gerokai platesnė, nei VPD numatyta išimtis, ir skirtinga konceptualiai.

39. VPD 4 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad valstybės narės nepažeidžia šios direktyvos, kai gera požeminio vandens būklė, gera ekologinė būklė arba atitinkamais atvejais geras ekologinis potencialas nepasiekiamas ir paviršinio vandens ar požeminio vandens telkinio būklei prastėti nesutrukdoma dėl *naujų* paviršinio vandens telkinio fizinių charakteristikų *pakeitimų* ar požeminių telkinių vandens lygio pokyčių arba kai labai gerai paviršinio vandens telkinio būklei suprastėti iki geros būklės nesutrukdoma dėl *naujos* subalansuotos žmonių veiklos, vykdomos plėtros tikslais.

40. Tam, kad būtų taikoma ši išimtis, turi būti tenkinamos visos VPD 4 straipsnio 7 dalies a–d punktuose nustatytos sąlygos, išvardytos šios išvados 7 punkte [9]. Žinoma, valstybės narės turi atsisakyti išduoti leidimą projektams, dėl kurių gali suprastėti atitinkamo vandens telkinio būklė, nebent mano, kad tokiam projektui taikoma VPD 4 straipsnio 7 dalyje numatyta išimtis [10]. Tačiau vien leidimo buvimas nebūtinai reiškia, kad tenkinami visi VPD 4 straipsnio 7 dalies kriterijai. Niekas negali užtikrinti, kad išdavus leidimą bus visada ir automatiškai tenkinami visi VPD 4 straipsnio 7 dalyje išvardyti kriterijai. Tai ypač pasakytina tada, kai atitinkamas leidimas buvo išduotas iki priimant VPD. Dėl visų šių priežasčių bendroji išimtis dėl žalos, kurią apima leidimas, numatyta B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktyje, neatitinka AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje nustatytos išimties pagal VPD 4 straipsnio 7 dalį.

41. Vis dėlto Austrijos vyriausybė pažymi, kad minėta išimtis nelaikytina visišku atsakomybės netaikymu. Pirma, atsižvelgiant į B-UHG teisėkūros istoriją, dėl veikimo sutrikimų (įvykių) padaryta žala nelaikoma leidimo apimama žala. Antra, WRG 21a straipsnyje numatyta institucijų teisė įsikišti ginant viešąjį interesą po leidimo išdavimo ir nustatyti papildomus reikalavimus, pritaikymus, laikinus apribojimus ir net draudimus.

42. Mano manymu, šie argumentai neįrodo, kad B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunkčio „išimtis dėl leidimo“ atitinka AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktį.

43. Pirma, net jeigu žala, padaryta dėl veikimo sutrikimų sukeltų įvykių, nelaikoma „apimama“ leidimo, niekas neapsaugo nuo žalos, kurią gali daryti „įprastas“ įrenginio eksploatavimas. Toks įprastas eksploatavimas gali turėti padarinių, kurie nebuvo numatyti arba numanomi išduodant leidimą.

44. Antra, tai, kad pagal nacionalinės teisės nuostatas dėl vandens leidimai gali būti koreguojami arba gali būti taikomos kitos taisomosios priemonės, neužtikrina AAAD nustatytų mechanizmų taikymo ir įsipareigojimų vykdymo. WRG 21a straipsnyje numatyta esamų leidimų keitimo ir stebėsenos tvarka nekeičia aplinkybės, jog žala, kurią apima leidimas ir kuriai tokia tvarka taikoma arba ne, nėra įtraukta į žalos sąvoką, todėl nepatenka į nacionalinės teisės normų, kuriomis perkeliama AAAD, taikymo sritį. Bet kuriuo atveju Austrijos vyriausybė nenurodė, jog minėta nuostata skirta tam, kad būtų laikomasi VPD 4 straipsnio 7 dalies reikalavimų.

45. Be to, jeigu būtų laikoma, kad leidimo buvimas automatiškai atitinka VPD reikalavimus ir apsaugo nuo reikšmingo neigiamo poveikio galimybės, AAAD iš esmės būtų nereikalinga. Iš tiesų materialinė AAAD taikymo sritis yra nustatyta jos 3 straipsnyje. Šiame straipsnyje teigiama, kad direktyva taikoma bet kurios III priede išvardytos profesinės veiklos padarytai žalai vandeniui ir žalai žemei, neatsižvelgiant į kaltę ar neatsargumą. AAAD 8 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad tokios profesinės veiklos rūšys, kurios nustatomos darant nuorodą į atitinkamus Sąjungos teisės aktus, kelia pavojų žmogaus sveikatai arba aplinkai. Iš šių veiklos rūšių pobūdžio matyti, kad daugeliui, o gal ir visoms joms, gali būti reikalingas leidimas. Tai ypač pasakytina apie veiklos rūšis, numatytas AAAD III priedo 6 punkte, kuriame minimas „vandens nuvedimas arba užtvenkimas pagal išankstinį patvirtinimą [leidimą] laikantis [VPD]“.

9 — Žr. 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimą *Komisija / Austrija* (C-346/14, EU:C:2016:322, 65 ir 66 punktai) ir 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ir kt.* (C-43/10, EU:C:2012:560, 67 punktas).

10 — 2015 m. liepos 1 d. Sprendimo *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland*, C-461/13, EU:C:2015:433, 50 punktas.

46. Sistemingas AAAD nuostatų aiškinimas patvirtina, kad leidimai negali būti laikomi bendrąja žalos išimtimi, taikoma bendrai žalos vandeniui apibrėžčiai. Kaip nurodė Komisija, šią išvadą patvirtina AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punktas.

47. AAAD 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad subjektas padengia taikytų žalos prevencijos ir ištaisymo (atlyginimo) veiksmų išlaidas. Tačiau AAAD 8 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad valstybės narės gali leisti subjektui nepadengti žalos ištaisymo veiksmų išlaidų, jeigu jis įrodo, kad yra nekaltas arba nebuvo aplaidus dviem atvejais: a) kai įvykis buvo aiškiai leidžiamas; ir b) kai buvo manoma, kad veikla negalės padaryti žalos aplinkai, atsižvelgiant į mokslo ir technines žinias tada, kai ji buvo vykdoma.

48. Taigi AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punkte numatyta galimybė valstybėms narėms leisti subjektams „gintis“, kad jiems nereikėtų dengti žalos prevencijos arba ištaisymo (atlyginimo) veiksmų išlaidų.

49. Vis dėlto negalima laikyti, kad B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktis įgyvendina AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punktą.

50. Pirma, kaip teisingai teigia Komisija, iš Teisingumo Teismui pateiktų dokumentų nematyti, kad Austrija būtų nusprendusi šią galimybę perkelti į nacionalinę teisę.

51. Antra, net jeigu taip būtų, B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunkčio taikymo sritis yra gerokai platesnė nei vien subjektų teisė „gintis“, kad jiems nereikėtų dengti žalos atlyginimo išlaidų. Pagal jį į žalos sąvoką neįtraukiama jokia žala vandeniui, kurią apima pagal WRG išduotas leidimas, todėl visiškai negalima taikyti AAAD numatytų įsipareigojimų dėl žalos prevencijos arba atlyginimo išlaidų. Priešingai, pagal AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punktą įsipareigojimai dėl žalos prevencijos išlaidų nėra panaikinami. Be to, AAAD 5 ir 6 straipsnių nuostatose dėl žalos prevencijos arba ištaisymo (atlyginimo) veiksmų numatyta, kad kompetentingos institucijos gali nuspręsti pačios imtis veiksmų [11].

52. Trečia, reikėtų akcentuoti du konkrečius AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punkto elementus: i) kaltės arba neatsargumo nebuvimo įrodymą; ir ii) tai, kad emisija arba įvykis turi būti aiškiai leidžiamas ir atitikti visas suteikto leidimo sąlygas. Pagal AAAD 8 straipsnio 4 dalies a punkto formuluotę aiškiai reikalaujama, kad subjektas „įrodytų“ abi šias aplinkybes. Iš to aiškiai matyti, kad kiekvienas atvejis turi būti nagrinėjamas individualiai, įvertinant subjekto požiūrį ir tai, ar „emisija arba įvykis“ yra visiškai apimami leidimo. Šių reikalavimų neatitinka B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktis, taikomas neatsižvelgiant į kaltės ar neatsargumo buvimą.

53. Taigi siūlau į trečiąjį klausimą atsakyti taip, kad pagal AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį vandenų ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, apskritai ir automatiškai nepatenka į sąvoką „žala aplinkai“, kai žalą apima pagal nacionalinės teisės nuostatą išduotas leidimas.

C – *Dėl ketvirtojo klausimo – nuorodos į VPD 4 straipsnio 7 dalį*

54. Tuo atveju, jeigu būtų nuspręsta, kad B-UGH 4 straipsnio 1 punkto a papunktyje numatyta „išimtis“ yra nesuderinama su AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčiu (kaip siūlau šios išvados 53 punkte), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar reikia tiesiogiai taikyti VPD 4 straipsnio 7 dalį. Šiuo klausimu taip pat netiesiogiai teiraujamasi, ar nacionalinis teismas, nustatydamas, ar padaryta žala aplinkai, kaip ji suprantama pagal AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktį, turi nustatyti, ar taikomi šioje straipsnio dalyje nustatyti kriterijai.

11 — Žr. AAAD 5 straipsnio 3 dalies d punktą ir 4 dalį, taip pat 6 straipsnio 2 dalies e punktą ir 3 dalį. Žr. 2010 m. kovo 9 d. Sprendimą *ERG ir kt.* (C-379/08 ir C-380/08, EU:C:2010:127, 88 punktas).

55. Mano trumpas atsakymas į abu konkrečius nacionalinio teismo užduotus klausimus yra „ne“.

56. Pirma, pritariu Komisijai, kad VPD 4 straipsnio 7 dalis netaikoma tiesiogiai. Nesiimant atlikti gana sudėtingo vertinimo, kas yra aišku ir tikslu, akivaizdu, kad ši nuostata nėra besąlygiška. Jos taikymas susietas su įvairiomis papildomomis įgyvendinimo priemonėmis ir kokybiniais patikrinimais, kuriuos atlikdamos valstybės narės tikriausiai naudojasi plačia diskrecija. AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje pateikta nuoroda į VPD 4 straipsnio 7 dalį neturi jokios įtakos tokiam vertinimui.

57. Tai, kad VPD 4 straipsnio 7 dalis tiesiogiai netaikoma nei atskirai, nei remiantis AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje pateikta nuoroda, rodo, jog į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ketvirtojo klausimo antrą dalį reikia atsakyti neigiamai. Mano nuomone, nacionalinis teismas neprivalo atlikti nepriklausomo vertinimo, ar tenkinami VPD 4 straipsnio 7 dalies kriterijai, nors nuoroda į šią nuostatą pateikta AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje [12].

58. AAAD taikoma derinant ją su kitomis ES aplinkosaugos priemonėmis. Jos 5 konstatuojamojoje dalyje numatytas tikslas užtikrinti darnų ir tinkamą sistemingą AAAD veikimą kartu su kitais atitinkamais aplinkosaugos teisės aktais, taip pat pabrėžiamas poreikis taikyti bendrus kriterijus apibrėžiant sąvokas, vartojamas kituose Sąjungos aplinkosaugos teisės aktuose. Šį darnos tikslą atspindi AAAD 2 straipsnio 5 punktas, pagal kurį „vandenys“ yra visi vandenys, kuriems taikoma [VPD]“. Jį taip pat atspindi žalos vandeniui apibrėžtis, kurioje vartojamos konkrečios VPD apibrėžtys, pavyzdžiui, „kiekybinė būklė“ ir „ekologinė būklė“. Be to, AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje pateikta „žalos vandeniui“ apibrėžtis neapima „neigiamo poveikio, kai taikoma [VPD] 4 straipsnio 7 dalis“. Iš teisėkūros istorijos matyti, kad AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčio nuorodos į šią išimtį siekis yra būtent atsižvelgti į VPD numatytas konkrečias nukrypti leidžiančias nuostatas [13]. Jeigu valstybė narė nelaikoma atsakinga už VPD pažeidimą, nes yra tenkinami griežti 4 straipsnio 7 dalies kriterijai, neturėtų būti taikomi ir AAAD atsakomybės už aplinkos apsaugą mechanizmai, kaip numatyta AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje.

59. VPD 4 straipsnio 7 dalyje nustatyta nukrypti leidžianti nuostata taikoma naujiems pakeitimams ar pakitimams arba naujai subalansuotai veiklai, jeigu tenkinami įvairūs kriterijai ir sąlygos [14]. Šių reikalavimų laikymasis gali būti užtikrintas tik įvertinus VPD nustatytus skirtingus ir gana techninius parametrus [15]. Prie jų, be kita ko, priskiriamas upės baseino valdymo planas, kuriame nurodomos konkrečios pakeitimų ar pakitimų priežastys [16].

60. Instituciniu požiūriu VPD 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog valstybės narės užtikrina atitinkamas administracines priemones, kad šios direktyvos nuostatos būtų taikomos kiekviename upių baseino rajone, įskaitant kompetentingų institucijų paskyrimą [17]. VPD nenurodytos konkrečios institucijos, kurios turi užtikrinti 4 straipsnio 7 dalies kriterijų laikymąsi. Todėl konkrečios procedūros ir kompetentingos institucijos, kurioms pavesta įsitikinti, ar yra tenkinamos VPD 4 straipsnio 7 dalies taikymo sąlygos, turi būti nustatytos įgyvendinamuosiuose nacionalinės teisės aktuose.

12 — Kyla esminis klausimas dėl apibrėžties, į kurį vertėtų atkreipti dėmesį: ar reikėtų vienos direktyvos nuostatos įtraukimą į kitos direktyvos apibrėžčių skirsnį pateikiant nuorodą ir galimą jos vertinimą, kurį turėtų atlikti nacionalinis teismas, vadinti „tiesioginiu taikymu“? O gal tai yra neaiškių vienos direktyvos teisinių sąvokų aiškinimo pateikiant nuorodą į kitos direktyvos nuostatą atvejis? Nors tokia mokslo diskusija būtų labai įdomi, ji nėra itin aktuali nacionalinio teismo užduotam konkrečiam klausimui, į kurį, mano manymu, galima tinkamai atsakyti neatsižvelgiant į tai, prie kurios sisteminės kategorijos šis reiškinys galiausiai būtų priskirtas.

13 — Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti), KOM(2002) 17 galutinis (OL C 151 E, 2002, p. 132).

14 — Žr. šios išvados 7 punktą.

15 — Žr.: Vandens pagrindų direktyvos bendroji įgyvendinimo strategija. Rekomendacinis dokumentas Nr. 20 dėl aplinkos apsaugos direktyvų taikymo išimčių. Techninė ataskaita 2009/027. Dėl techninių sunkumų, susijusių su VPD 4 straipsnio 7 dalies įgyvendinimu ir taikymu, laikinajai darbo grupei buvo pavesta parengti šios nuostatos įgyvendinimo gaires pagal 2016–2018 m. Vandens pagrindų direktyvos ir potvynių direktyvos bendrosios įgyvendinimo strategijos darbo programą.

16 — VPD 4 straipsnio 7 dalies b punktas.

17 — VPD 3 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad valstybės narės Komisijai pateikia savo kompetentingų institucijų sąrašą ir I priede nurodytą informaciją.

61. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad Austrija nebūtų perkėlusi į nacionalinę teisę VPD 4 straipsnio 7 dalies ar būtų ją perkėlusi netinkamai[18]. Esant tokioms aplinkybėms, nusistovėjusioje teismo praktikoje nustatyta, kad, įgyvendinus direktyvą, jos poveikį asmenys turėtų pajusti visų pirma per atitinkamos valstybės narės priimtas įgyvendinimo priemones[19].

62. Galimybė pasinaudoti AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje numatyta išimtimi priklauso nuo to, ar taikoma VPD 4 straipsnio 7 dalis. Tačiau ji taikoma pagal atitinkamas nacionalines įgyvendinimo nuostatas ir laikantis nacionalinėse nuostatose, kuriomis įgyvendinama VPD 4 straipsnio 7 dalis, numatytų procedūrų. Todėl AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunkčio apibrėžtis, kurioje pateikiama nuoroda į VPD 4 straipsnio 7 dalį, negali būti suprantama kaip nacionalinių teismų pareiga ignoruoti esamas nacionalines procedūrines ir institucines priemones, patvirtintas siekiant vykdyti VPD nustatytus įsipareigojimus. Tai neatima galimybės apskųsti šių institucijų priimtus sprendimus teismui.

63. Taigi į ketvirtąjį klausimą siūlau atsakyti, kad AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinis teismas, norėdamas nustatyti, ar yra padaryta „žala aplinkai“, neprivalo tiesiogiai taikyti VPD 4 straipsnio 7 dalies kriterijų, jeigu kompetentingos institucijos nėra atlikusios šios žalos įvertinimo pagal VPD.

D – *Antrasis klausimas: leidimo žvejoti turėtojai ir teisė pateikti skundą*

64. Antrasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas yra toks: ar pagal AAAD 12 ir 13 straipsnius draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią leidimą žvejoti turintys asmenys negali kreiptis dėl peržiūros procedūros (toliau – 13 straipsnio peržiūros procedūra) dėl žalos aplinkai, kuri apibrėžta šios direktyvos 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje?

65. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad pagal B-UHG 11 straipsnio 1 dalį fiziniai arba juridiniai asmenys, kurių teisės gali būti pažeistos dėl padarytos žalos aplinkai, gali pateikti su aplinkosauga susijusį skundą. B-UHG 11 straipsnio 2 dalyje nustatytos teisės, kuriomis galima pasinaudoti, t. y. kiek tai susiję su vandeniu, šios nuostatos 2 punkte numatytos „pagal WRG 12 straipsnio 2 dalį turimos teisės“. Tačiau WRG 12 straipsnio 2 dalyje neminimos leidimą žvejoti turinčių asmenų teisės. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tvirtina, kad, šias nuostatas aiškinant pažodžiui, leidimo žvejoti turėtojai negali teikti su aplinkosauga susijusio skundo dėl žalos, susijusios su jų leidimu žvejoti.

66. Austrijos vyriausybė teigia, kad nagrinėjamos nacionalinės nuostatos atitinka AAAD 12 ir 13 straipsnių reikalavimus. Tai, kad WRG 12 straipsnio 2 dalyje, į kurią daroma nuoroda B-UHG 11 straipsnio 1 dalyje, nėra aiškiai įvardyti leidimo žvejoti turėtojai, atspindi šioje direktyvoje valstybėms narėms suteiktą diskreciją.

67. Pareiškėjas ir Komisija laikosi priešingos nuomonės. Pagal AAAD 12 ir 13 straipsnius draudžiama nacionalinė nuostata, kuri leidimo žvejoti turėtojams neleistų pasinaudoti 13 straipsnio peržiūros procedūra. Šią teisių turėtojų kategoriją apima 12 straipsnio 1 dalies a punktas, nes jie yra „paveikti arba gali būti paveikti“, kaip numatyta šioje nuostatoje. Tačiau Komisija tvirtina, kad leidimo žvejoti turėtojams taikomas AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktas.

18 — Priešingai, Komisija tvirtina, kad ši nuostata yra perkelta į nacionalinę teisę, ir nė viena šalis tam neprieštarauja. Atrodo, kad įgyvendinimo nuostata yra įtvirtinta WRG, iš dalies pakeisto 2003 m. (*BGBl.* I, 2003, Nr. 82), 104a straipsnio 1 dalyje. Galima būtų papildyti, kad 2016 m. gegužės 4 d. Sprendime *Komisija / Austrija* (C-346/14, EU:C:2016:322, 81 punktas) pateiktas tokių normų taikymo pagal Austrijos teisę pavyzdys. Šioje byloje Teisingumo Teismas atmetė Komisijos pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų pagal Direktyvos 2000/60 4 straipsnio 1 ir 7 dalis neįvykdymo. 2007 m. įsipareigojimų neįvykdymo procedūra pradėta dėl Štirijos federalinės žemės vadovo išduoto leidimo statyti hidroelektrinę prie Juodojo Zulmo upės. Teisingumo Teismas nustatė, kad priimant sprendimą buvo atsižvelgta į visas Direktyvos 2000/60 4 straipsnio 7 dalyje nustatytas sąlygas ir buvo galima nuspręsti, kad jos įvykdytos.

19 — Žr., pavyzdžiui, 1982 m. liepos 15 d. Sprendimą *Felicitas Rickmers-Linie* (C-270/81, EU:C:1982:281, 24 punktas).

68. Pritariu pareiškėjui ir Komisijai. Laikausi nuomonės, jog 12 straipsnio 1 dalyje nustatytos trys atskiros asmenų, kuriems pagal nacionalinę teisę turi būti suteikta teisė pateikti skundą, kategorijos (1). Mano manymu, leidimo žvejoti turėtojai yra „paveikti arba gali būti paveikti“, kaip numatyta AAAD 12 straipsnio 1 dalies a punkte (2). Kita vertus, galima manyti, kad leidimo žvejoti turėtojams taikomas AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktas, jeigu teigiama, jog buvo pažeistos jų teisės (3).

1. Atskirų AAAD 12 straipsnio 1 dalyje numatytų kategorijų ryšys

69. AAAD 13 straipsnio 1 dalyje numatyta teisė į peržiūros procedūras ir pateikiama nuoroda į šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalį. 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ši direktyva nepažeidžia jokių nacionalinės teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių teisę siekti teisingumo. AAAD 12 straipsnyje išvardytos fizinių ir juridinių asmenų, turinčių teisę teikti pastabas apie žalą aplinkai, kategorijos. Prie šių trijų kategorijų priskiriami asmenys: a) kurie paveikti arba gali būti paveikti dėl žalos aplinkai; arba b) turintys pakankamą interesą priimant aplinkosauginius sprendimus, susijusius su žala, arba, kita vertus; c) pareiškiantys apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinių pažeidimų kodeksas reikalauja to kaip būtinos sąlygos.

70. Koks yra šių trijų kategorijų loginis ryšys? Visų pirma ar valstybė narė privalo suteikti teisę pateikti skundą pagal nacionalinę teisę visoms trims kategorijoms, ar gali pasirinkti tik vieną iš jų?

71. Komisija ir pareiškėjas tvirtina, kad AAAD 12 ir 13 straipsniuose nustatytomis teisėmis gali naudotis prie visų minėtų kategorijų priskiriami asmenys. Tai, kad 12 straipsnyje vartojama „arba“ ir „kita vertus“, valstybėms narėms nesuteikia galimybės išskirti kurios nors kategorijos.

72. Sutinku su tokia pozicija. AAAD 12 straipsnio 1 dalyje išvardijamos trys fizinių arba juridinių asmenų, kurie, vertinant alternatyviai ir savarankiškai, turi teisę pateikti skundą, kategorijos. Joje nustatomi trys atskiri būdai pasinaudoti AAAD 12 ir 13 straipsniuose minimomis procedūromis [20].

73. Reikėtų pažymėti, kad AAAD 12 straipsnio 1 dalis skiriasi nuo kitų ES aplinkosaugos direktyvų nuostatų, susijusių su teise kreiptis į teismą [21]. Šiose nuostatose, parengtose pagal Orhuso konvenciją [22], bendrai numatyta, kad valstybės narės suinteresuotos visuomenės nariams (paprastai apibrėžiamiems kaip asmenys, kurie paveikti arba gali būti paveikti) turi suteikti teisę pasinaudoti konkrečiomis peržiūros procedūromis pagal savo nacionalinės teisės sistemas, jeigu: i) jie turi pakankamą interesą; arba ii) pareiškia apie teisės pažeidimą.

74. Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad šiose nuostatose numatytos alternatyvios skundų priimtinumo galimybės. Įgyvendindamos atitinkamas ES direktyvas valstybės narės turi teisę rinktis iš šių galimybių [23].

20 — Šiuo klausimu žr. B. J. Goldsmith ir E. Lockhart-Mummery „The ELD's National Transposition“, L. Bergkamp ir B. J. Goldsmith (leid.) *The ES Environmental Liability Directive. A Commentary*, Oxford University Press, 2013, p. 139–159, p. 157; A. Gouritin „ES Environmental Law, International Environmental Law, and Human Rights Law. The Case of Environmental Responsibility“, Brill-Nijhoff, Leiden, Bostonas, 2016, p. 242; M. Eliantonio „The Proceduralisation of ES environmental Legislation: International Pressures, Some Victories and Some Way to Go“, *Review of European Administrative Law* Nr. 1, 2015, 8 t., p. 99–123.

21 — Pavyzdžiui, 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, panaikintos Direktyva 2010/75 (OL L 24, 2008, p. 8), 16 straipsnis; 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (OL L 334, 2010, p. 17) 25 straipsnis; 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1) 11 straipsnis.

22 — Žr. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, patvirtintos Europos bendrijos vardu 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1; toliau – Orhuso konvencija), 9 straipsnio 2 dalį.

23 — 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (C-115/09, EU:C:2011:289, 38 punktas); 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimas *Gemeinde Altrip ir kt.* (C-72/12, EU:C:2013:712, 38 punktas) ir 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimas *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 33 ir 35 punktai).

75. Priešingai ir pasitelkiant kitą formuluotę, AAAD 12 straipsnio 1 dalyje nustatytos trys asmenų kategorijos: a, b ir c. Prie šių kategorijų priskiriami asmenys „turi teisę“ teikti pastabas ir prašyti kompetentingų institucijų imtis veiksmų. Taigi AAAD 12 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms nėra nustatyta skirtingų įgyvendinimo galimybių. Joje pateikti trys atskirų aplinkybių variantai ir visi jie turi būti perkelti į nacionalinę teisę. Esant faktinėms aplinkybėms, prie bet kurios iš šių trijų kategorijų priskiriami asmenys turi teisę pateikti skundą nacionaliniu lygmeniu nepriklausomai vienas nuo kito.

76. Taigi, kitaip nei minėtų direktyvų formuluotėse, 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta kategorija nėra kitų dviejų alternatyvų bendra „kepurė“. Ji yra savarankiška asmenų, turinčių teisę reikalauti, kad būtų imamasi veiksmų, ir teisę į peržiūros procedūras, kategorija.

77. Trumpai tariant, AAAD 12 straipsnio 1 dalyje numatomos taikymo alternatyvos, tačiau ji turi būti įgyvendinama kaip visuma.

78. Galiausiai šios išvados nekeičia tai, jog pagal AAAD 12 straipsnio 1 dalies b ir c punktus teisę turinčių asmenų kategorijos gali iš dalies sutapti su 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatytais asmenimis. Kalbant apie 12 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį, pažymėtina, kad iš tikrųjų ji gali apimti plačiausią kategoriją. Tačiau tol, kol kiekvienai iš trijų kategorijų galima priskirti savarankišką reikšmę ir taikymo sritį, jos gali sudaryti tris logiškai skirtingas grupes. Tikrai nereikalaujama, kad jos būtų griežtai atskirtos viena nuo kitos.

2. AAAD 12 straipsnio 1 dalies a punktas

79. Nesant nuorodos į nacionalinę teisę, asmenų, kurie „paveikti arba gali būti paveikti“, sąvoka ES lygmeniu turėtų būti aiškinama autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į šios nuostatos kontekstą ir ja siekiamą tikslą [24]. Šiuo klausimu, kaip teisingai pažymėjo Komisija, iš bendros šios sąvokos žodžių reikšmės darytina išvada, jog žodis „paveikti“ apibrėžiamas remiantis faktine situacija, kitaip nei 12 straipsnio 1 dalies b ir c punktų atveju. Pagal minėtus b ir c punktus teisė pateikti skundą atsiranda iš teisinės situacijos (teisės pažeidimo) arba pakankamo intereso dėl sprendimų priėmimo. Tai, kaip taikomas a punktas, priklauso nuo faktinio susirūpinimo konkrečia fizinio arba juridinio asmens padėtimi [25].

80. Austrijos vyriausybė tvirtina, kad nagrinėjamas nacionalines nuostatas apima AAAD 12 straipsnio 1 dalyje valstybėms narėms suteikta diskrecija.

81. Nesutinku su šia nuomone. AAAD 12 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „pakankamą interesą“ ir „teisės pažeidimą“ apibrėžia valstybės narės“. Tačiau, kaip teisingai pažymi pareiškėjas, nors pagal 12 straipsnio 1 dalies b ir c punktus valstybėms narėms suteikiama platesnė diskrecija, taip nėra pagal 12 straipsnio 1 dalies a punktą, kuriam netaikoma jokia panaši nuostata.

82. AAAD 13 straipsnio 2 dalis, pagal kurią ši direktyva nepažeidžia jokių nacionalinės teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių teisę siekti teisingumo, šios išvados nekeičia. Nacionalinėmis nuostatomis, reglamentuojančiomis teisę siekti teisingumo, iš asmenų, kuriems teisė pateikti skundą suteikta pagal 12 straipsnio 1 dalyje, į kurią pateikiama nuoroda 13 straipsnio 1 dalyje, savarankiškai nustatytus kriterijus, negali būti atimta teisė į peržiūros procedūras. Tai atitinka poreikį išsaugoti direktyvos nuostatų, susijusių su teisinėmis teisių gynimo priemonėmis, veiksmingumą.

24 — Žr., pavyzdžiui, 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Edwards ir Pallikaropoulos* (C-260/11, EU:C:2013:221, 29 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

25 — Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tuo atveju, kai ES aplinkosaugos teisės nuostatos yra pakankamai tikslios ir besąlyginės, fiziniams ir juridiniams asmenims, su kuriais tam tikra rizika tiesiogiai susijusi, turi būti sudaryta galimybė kreiptis į kompetentingus teismus. Pagal analogiją žr. 2008 m. liepos 25 d. Sprendimą *Janecek* (C-237/07, EU:C:2008:447, 39 ir 42 punktai) ir 2011 m. gegužės 26 d. Sprendimą *Stichting Natuur en Milieu ir kt.* (C-165/09–C-167/09, EU:C:2011:348, 100 punktas).

83. Šį pasiūlymą pagrindžia dar trys argumentai. Pirma, 12 straipsnio 1 dalies a punkto formuluotė yra plati. Kaip patvirtinama 25 konstatuojamojoje dalyje, asmenys, kurie yra neigiamai paveikti arba gali būti paveikti, turėtų turėti teisę paprašyti kompetentingų institucijų imtis veiksmų. Tie patys atitinkami suinteresuotieji asmenys turėtų turėti galimybę naudotis kompetentingų institucijų sprendimų, veiksmų arba neveikimo peržiūros procedūromis (AAAD 13 straipsnio 1 dalis ir 26 konstatuojamoji dalis). Iš tiesų vienas iš svarbiausių AAAD pasiekimų yra joje fiziniams ir juridiniams asmenims suteikiama galimybių prašyti imtis veiksmų ir reikalauti institucijų veikimo teisinės peržiūros įvairovė [26].

84. Antra, AAAD nuostatos, kuriose reglamentuojama teisė siekti teisingumo, turi būti aiškinamos siejant jas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu ir veiksmingumo principu. Dėl ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesinių taisyklių naudotis šiomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga [27].

85. Trečia, AAAD 13 straipsnis turėtų būti aiškinamas atsižvelgiant ir į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalį, pagal kurią konvencijos šalys „užtikrina, kad visuomenės nariai, atitinkantys nacionalinėje teisėje nustatytus kriterijus, jeigu toki[ų] yra, galėtų pasinaudoti administracinėmis arba teisminėmis procedūromis privačių asmenų ir valstybės institucijų, pažeidžiančių su aplinka susijusias nacionalinės teisės nuostatas, veiksmams arba neveikimui užginčyti“ [28].

86. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog nacionalinis teismas turi aiškinti „procedūrines taisykles, susijusias su sąlygomis, kurios turi būti tenkinamos, kad būtų galima pateikti administracinį skundą arba pareikšti ieškinį, <…> kiek įmanoma atsižvelgdamas tiek į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies tikslus, tiek į tikslą užtikrinti veiksmingą teisminę Sąjungos teisėje suteikiamų teisių apsaugą <…>“ [29]. Nors pagal šią nuostatą suteikiama plati diskrecija [30], Atitikties Orhuso konvencijai komitetas yra pareiškęs, jog teisė į peržiūros procedūras turėtų būti ne išimtis, o taisyklė [31]. Manau, kad poreikis procedūrines taisykles aiškinti atsižvelgiant į Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies tikslus aktualus ir aiškinant Sąjungos teisės normas, kuriomis, kaip antai AAAD 13 straipsnio 1 dalimi, siejama su 12 straipsnio 1 dalimi, reguliuojama fizinių ir juridinių asmenų teisė į peržiūros procedūras.

87. Atsižvelgiant į tai, leidimo žvejoti turėtojas *prima facie* ir remiantis kiekvienu konkrečiu atveju nacionalinio teismo nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis turėtų būti priskiriamas prie asmenų, kurie paveikti arba gali būti paveikti dėl žalos vandeniui, kaip tai suprantama pagal AAAD 12 straipsnio 1 dalies a punktą, kategorijos.

26 — Šiuo klausimu žr. G. Winter, J. H. Jans, R. Macrory ir L. Krämer „Weighing up the EC Environmental Liability Directive“, *Journal of Environmental Law* Nr. 20 (2), Oxford University Press, 2008, p. 163–191, p. 171.

27 — Šiuo klausimu žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 49 punktas) ir 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimą *Edwards ir Pallikaropoulos* (C-260/11, EU:C:2013:221, 33 punktas).

28 — Direktyvoje Orhuso konvencija neminima. Tačiau tai, kad 12 ir 13 straipsnius buvo siekiama rengti atsižvelgiant į Orhuso konvenciją, akivaizdu iš įvairių dokumentų, susijusių su teisėkūros istorija (žr., pavyzdžiui, Baltąją knygą dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą, KOM(2000) 66 galutinis; Tarybos dokumentus Nr. 14289/02 ir Nr. 7606/03; Komisijos komunikatą pagal EB sutarties 251 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą dėl Tarybos bendrosios pozicijos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti), SEC(2003) 1027 galutinis; Pranešimą dėl pasiūlymo dėl direktyvos dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) – Europos Parlamento Teisės reikalų ir vidaus rinkos komitetas A5-0145/2003). Orhuso konvencijos įgyvendinimo vadovo 197 psl. nurodyta, kad AAAD 13 straipsniu įgyvendinama konvencijos 9 straipsnio 3 dalis.

29 — Žr. 2011 m. kovo 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, EU:C:2011:125, 51 punktas).

30 — Žr. 2015 m. sausio 13 d. Sprendimą *Taryba ir Komisija / Stichting Natuur en Milieu ir Pesticide Action Network Europe* (C-404/12 P ir C-405/12 P, EU:C:2015:5, 51 punktas).

31 — Orhuso konvencijos įgyvendinimo vadove, Jungtinės Tautos, 2-asis leidimas, 2014, p. 198, minimas pranešimas ACCC/C/2005/11 (Belgija) (ECE/MP.PP/C.1/2006/4/Add.2, 35 punktas). Nors šis dokumentas nėra privalomas, į jį „galima atsižvelgti“. Žr., pavyzdžiui, 2012 m. vasario 16 d. Sprendimą *Solvay ir kt.* (C-182/10, EU:C:2012:82, 28 punktas).

88. Kadangi nėra jokių požymių, jog ši nuostata būtų perkelta kita nacionalinės teisės nuostata (tai turi patikrinti nacionalinis teismas), būtų galima teigti, kad B-UHG 11 straipsnio 1 dalimi į nacionalinę teisę AAAD 12 ir 13 straipsniai perkelti nevisiškai. Taip yra todėl, kad pagal ją teisė į peržiūros procedūras suteikiama tik tiems fiziniams ir juridiniams asmenimis, kurių teises, nustatytas nacionalinės teisės aktuose, gali pažeisti žala aplinkai, tačiau tokia teisė nesuteikiama asmenims, kurie paveikti arba gali būti paveikti dėl žalos aplinkai, susijusios su vandeniu, kaip tai suprantama pagal 12 straipsnio 1 dalies a punktą, kaip antai leidimo žvejoti turėtojams.

89. Darau išvadą, jog į antrąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą reikėtų atsakyti taip: pagal AAAD 12 straipsnio 1 dalies a punktą ir 13 straipsnį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią leidimą žvejoti turintys asmenys negali kreiptis dėl peržiūros procedūros, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 13 straipsnį, dėl žalos aplinkai, kuri apibrėžta AAAD 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje.

3. AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktas

90. Vis dėlto, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad AAAD 12 straipsnio 1 dalies a punktas netaikomas leidimą žvejoti turintiems asmenims arba „asmenų, kurie paveikti arba gali būti paveikti“ kategorija nėra atskira kategorija, laikausi nuomonės, jog remiantis AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktu išvada vis tiek būtų tokia pati. Todėl toliau pateiksiu glaustą alternatyvią analizę pagal AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktą.

91. AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punkte minimi fiziniai arba juridiniai asmenys, „pareiškiantys apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinių pažeidimų kodeksas reikalauja to kaip būtinos sąlygos“.

92. AAAD 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „teisės pažeidimą“ turi apibrėžti valstybės narės. Neabejotina, kad ši nuoroda į nacionalinę teisę reiškia, jog pripažįstama valstybėms narėms suteikiama diskrecija [32].

93. Vis dėlto reikėtų priminti, jog pagal Teisingumo Teismo praktiką aiškinant nuostatas, kuriose minima sąvoka „teisės pažeidimas“, atitinkanti Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje vartojamas sąvokas, tokia diskrecija nėra absoliuti [33]. Iš tiesų Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 dalyje ribojama valstybių narių diskrecija nustatyti skundų pateikimo taisykles, nes šios nuostatos tikslas – suteikti „plačias galimybes kreiptis į teismus“ [34]. Todėl Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog nuostatos, susijusios su teise kreiptis į teismą, negali būti aiškinamos siaurai [35].

94. Tai, kad AAAD 12 straipsnio 1 dalyje nėra pažodžiui pakartotas tikslas užtikrinti „plačias galimybes kreiptis į teismus“, mano nuomone, nereiškia, jog darytina skirtinga išvada. Šios išvados 84–86 punktuose pateikti samprotavimai tinka ir aiškinant AAAD 12 straipsnio 1 dalies c punktą.

32 — Pagal analogiją žr. 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (C-115/09, EU:C:2011:289, 55 punktas); 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *Gemeinde Altrip ir kt.* (C-72/12, EU:C:2013:712, 50 punktas) ir 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimą *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 38 punktas). Šiuo klausimu taip pat žr. 2015 m. spalio 15 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-137/14, EU:C:2015:683, 32 ir 33 punktai).

33 — 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimas *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 39 punktas).

34 — Šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Lesoochranárske zoskupenie* VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, 58 punktas).

35 — Pagal analogiją žr. 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimą *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 40 punktas).

95. Todėl pritariu Komisijai: valstybėms narėms suteikiama diskrecija taikyti 12 straipsnio 1 dalies c punktą negali būti aiškinama kaip leidimas ištisoms teisių turėtojų grupėms nesudaryti galimybės pasinaudoti teisėmis, kurios suteikiamos pagal AAAD 12 ir 13 straipsnius. Nuoroda, kad „teisės pažeidimas“ apibrėžiamas pagal nacionalinę teisę, leidžia valstybėms narėms apibrėžiant šią sąvoką nustatyti procedūrines ir materialines sąlygas [36]. Tačiau sąlygų nustatymas nėra tapatu bendrosioms išimtims, taikomoms didelėms asmenų, kurių teisės greičiausiai gali būti pažeistos, grupėms [37].

96. Minėti samprotavimai taikomi leidimą žvejoti turintiems asmenims dėl žalos aplinkai, susijusios su vandeniu. Tai ypač aktualu šioje byloje, nes posėdyje pareiškėjas paaiškino turįs išimtinį leidimą žvejoti teritorijoje, kuri minima jo skunde.

V – **Išvada**

97. Remdamasis išdėstytais samprotavimais, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Verwaltungsgerichtshof* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Austrija) pateiktus klausimus:

1. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) taikoma žalai aplinkai, susijusiai su vandeniu, kuri atsirado tęsiant įrenginio eksploatavimą dėl įvykio, atsitikusio po šios direktyvos 19 straipsnio 1 dalyje nurodytos datos, nors leidimas šiam įrenginiui buvo išduotas ir jis pradėtas eksploatuoti iki šios datos.

2. Pagal Direktyvos 2004/35 2 straipsnio 1 punkto b papunktį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią žala, daranti reikšmingą neigiamą poveikį vandenų ekologinei, cheminei ar kiekybinei būklei arba ekologiniam potencialui, apskritai ir automatiškai nepatenka į sąvoką „žala aplinkai“, kai žalą apima pagal nacionalinės teisės nuostatą išduotas leidimas.

3. Direktyvos 2004/35/EB 2 straipsnio 1 punkto b papunktis turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinis teismas, norėdamas nustatyti, ar yra padaryta „žala aplinkai“, neprivalo tiesiogiai taikyti 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/60/EB, nustatančios Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, 4 straipsnio 7 dalies kriterijų, jeigu kompetentingos institucijos nėra atlikusios šios žalos įvertinimo pagal Direktyvą 2000/60/EB.

4. Pagal Direktyvos 2004/35/EB 12 straipsnio 1 dalies a punktą ir 13 straipsnį draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią leidimą žvejoti turintys asmenys negali kreiptis dėl peržiūros procedūros, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 13 straipsnį, dėl žalos aplinkai, kuri apibrėžta Direktyvos 2004/35/EB 2 straipsnio 1 punkto b papunktyje.

36 — Žr., pavyzdžiui, 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimą *Gemeinde Altrip ir kt.* (C-72/12, EU:C:2013:712, 50 ir paskesni punktai) ir 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (C-115/09, EU:C:2011:289, 45 punktas), kuriuose aiškinama 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248) 10 straipsnio (dabar – Direktyvos 2011/92 11 straipsnis) sąvoka „teisės pažeidimas“. Taip pat žr. 2015 m. spalio 15 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija* (C-137/14, EU:C:2015:683, 30–35 punktai).

37 — Šiuo klausimu žr. 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimą *Gruber* (C-570/13, EU:C:2015:231, 42 ir paskesni punktai).